

Nr 512.

Av herr **Osvald m. fl.** i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till naturskyddslag m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition till årets riksdag nr 188 med förslag till naturskyddslag angivas de riktlinjer, efter vilka naturskyddet skall organiseras. Departementschefen anför, att tillämpningen av naturskyddslagen skall liksom hittills i huvudsak ankomma på länsstyrelserna under medverkan av Vetenskapsakademien och frivilliga sammanslutningar på naturskyddets och landskapsvårdens områden. Länsstyrelserna förutsätts skola i erforderlig utsträckning inhämta yttrande från sakkunniga institutioner, främst Vetenskapsakademien, Svenska naturskyddsföreningen och Samfundet för hembygdsvård.

Vetenskapsakademien synes därvid böra höras i större frågor av vetenskaplig natur men ej i smärre. Beträffande de frågor, i vilka Vetenskapsakademien bör höras, vilja vi hänvisa till de uttalanden, som Vetenskapsakademien på förslag av sin naturskyddskommitté gjort i sin till Konungen ingivna petitaframställning den 1 september 1952. Dessa uttalanden biläggas. Vi framhålla därvid, att Vetenskapsakademien bör höras om de grunder, efter vilka nationalparker böra skötas, och om tillstånd till insamlingar av naturföremål i nationalparker.

Det är självklart, att akademien icke kan fullgöra de uppgifter, som åligga henne, om icke tillräckliga medel ställas till hennes förfogande.

Vi anse, att det skulle vara av stort värde, om riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 188 ville uttryckligen ansluta sig till departementschefens uttalanden beträffande Vetenskapsakademiens uppgifter i det framtida naturskyddet.

I fråga om Svenska naturskyddsföreningen uttalar departementschefen s. 33 i propositionen: »Ställningen såsom allmänt sakkunnig naturskydds-institution torde böra övertagas av Svenska naturskyddsföreningen, som enligt min uppfattning bör få tillfälle att i högre grad än nu öva inverkan på naturskyddets gestaltning.» Föreningen anses vidare böra regelbundet anlitas som remissinstans, representanter för till föreningen anslutna lokalföreningar, liksom dess ortsombud, böra ingå i länsstyrelsernas naturskyddsråd, och föreningen skulle liksom hittills svara för propaganda och upplysning på naturskyddets område och ta initiativ till naturskyddsåtgärder.

Naturskyddsföreningen skulle sålunda bli det sammanhållande organet för naturskyddsarbetet i vårt land och den enda organisation, som skulle

få en samlad överblick över naturskyddet och naturskyddsarbetet i landet, medan vissa andra organ skulle äga att ta befattning med olika sidor därav. Det torde också vara oundgängligen nödvändigt, att det finnes ett centralt organ med dylik överblick över hela arbetsfältet.

Det är emellertid uppenbart, att naturskyddsföreningens nuvarande organisation icke fyller de krav, som böra ställas på en central naturskydds-institution. Bland annat tarvas, såsom propositionen också vitsordar i anslutning till vad föreningen föreslagit, en fastare lokal förankring genom lämpliga länsorgan. Föreningen har också redan gått i författning om utarbetande av nya stadgar, vilka skulle så långt som möjligt i organisatoriskt hänseende tillgodose de nya krav, som komma att ställas på föreningen. Ett stadgeförslag, som vunnit styrelsens principiella gillande, har för yttrande varit utsänt till de 25 lokalföreningar, som äro anslutna till föreningen. Sedan stadgeförslaget överarbetats av styrelsen, kommer det att under instundande vinter föreläggas föreningsstämman.

Det föreliggande stadgeutkastet följer den principen, att föreningens blivande uppgift vid tillämpningen av naturskyddslagstiftningen är av klart allmän natur, att denna uppgift både organisatoriskt och ekonomiskt bör hållas skild från den egentliga föreningsverksamheten, och att den helt bör bekostas av statsmedel. Enligt utkastet avses vidare att säkerställa erforderligt inflytande på naturskyddets ledning från alla delar av landet genom lokal förankring, dels medelst lokal representation i ett förbundsråd, dels genom tillsättande av länsombud, vilka förutsättas i allmänhet skola ingå i naturskydds nämnder i länen. Ett tiotal riksorganisationer, vilkas verksamhet på ett eller annat sätt berör naturskyddet, skulle också erhålla säte och stämma i förbundsrådet.

I sin egenskap av allmänt sakkunnig naturskyddsinstitution skulle föreningen enligt stadgeutkastet ha till uppgift att skaffa sig fortlöpande kännedom om behovet av skydd åt och vård av naturen i landets olika delar, att uppmärksamt följa utvecklingen i fråga om jord- och skogsbruk, jakt och fiske, bebyggelse, väganläggningar, vattenkraftanläggningar, vattenregleringar och andra företag av beskaffenhet att kunna medföra bestående ändringar av naturförhållandena, att taga initiativ till skydds- och vårdåtgärder, när behov därav yppas, att avgiva yttranden i fridlysningsärenden och andra aktuella naturskyddsfrågor av någon betydelse, att medverka vid skötseln av naturminnen och naturparker, att i övrigt verka för främjande av naturskyddet samt biträda vederbörande myndigheter och tillhandagå allmänheten med råd och anvisningar i naturskyddsärenden, samt att följa utvecklingen i andra länder på motsvarande verksamhetsområden.

Den sålunda angivna verksamheten skulle under styrelsens överinseende ledas av en naturskyddsintendent, vilken vid sin sida skulle ha en natur-

skyddsnämnd av på olika områden sakkunniga personer. Ledamöterna av denna nämnd skulle utses av Kungl. Maj:t.

Naturskyddspropaganda, publikationsverksamhet, upplysningsverksamhet i samarbete med anslutna lokalföreningar, utbildning av kurs- och studieledare, anordnandet av utflykter och annan vanlig föreningsverksamhet skulle under styrelsens överinseende handhavas av en sekreterare. I den mån göromålen så tillåta, skulle sekreteraren biträda naturskyddsintendenten i dennes verksamhet.

En dylik organisation torde emellertid ej kunna komma till stånd utan utredning från Kungl. Maj:ts sida. Eftersom tillämpningen av naturskyddslagstiftningen är en allmän uppgift, har styrelsen under hand hemställt, att från Kungl. Maj:ts sida måtte föranstaltas om utredning om det personal- och medelsbehov som med utgångspunkt från propositionens ståndpunkt kommer att föreligga.

Såsom av det ovan anförda torde framgå, bedrives för närvarande inom Svenska naturskyddsföreningen ett målmedvetet arbete på att omorganisera föreningen på ett sådant sätt, att den skall bli skickad att effektivt handhava de arbetsuppgifter, som enligt propositionen skulle tilldelas den. Under betoning av att i de flesta andra kulturländer de medel, som anslås åt naturskyddsarbetet, äro avsevärt större än i vårt land, synes det oss — i anslutning till ovan givna underhandsframställning från Svenska naturskyddsföreningen — synnerligen angeläget, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 188 ville hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande omgestaltning av Svenska naturskyddsföreningen till ett organ utrustat med sådana personella och materiella resurser, att det kan bedriva ett verkligt effektivt arbete.

Med stöd av vad ovan anförts få vi alltså hemställa,

att riksdagen ville vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 188

dels uttala sin anslutning till departementschefens uppfattning rörande den ställning, som Vetenskapsakademien bör erhålla i den framtida organisationen av det svenska naturskyddet, och

dels hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om omgestaltning av Svenska naturskyddsföreningen till ett organ med sådana personella och materiella resurser, att det kan bedriva ett verkligt effektivt arbete.

Stockholm den 16 oktober 1952.

Hugo Osvald.

Åke Holmbäck.

Allan Vougt.

Nils B. Hansson.

Gustaf Velander.

S. G. W. Wahlund.

Bilaga.

Utdrag ur Vetenskapsakademiens underdåniga skrivelse av den 1 september 1952, rörande petita för naturskyddsändamål för budgetåret 1953/54.

— — — — —
Vid sin beräkning av medelsbehov har akademien utgått ifrån att naturskyddet kommer att bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition nr 188 till 1952 års riksdag med förslag till naturskyddslag m. m.

Enligt denna proposition skall organisationen av naturskyddsarbetet bli i stort sett oförändrad. Sålunda anför föredragande departementschefen, att tillämpningen av naturskyddslagen liksom hittills i huvudsak skall ankomma på länsstyrelserna under medverkan av vetenskapsakademien och frivilliga sammanslutningar på naturskyddets och landskapsvårdens områden, dock böra vissa vårdande och förvaltande uppgifter överlämnas till andra myndigheter. Vidare förutsättes i propositionen, att länsstyrelserna vid handläggningen av naturskyddsärenden komma att i erforderlig utsträckning inhämta yttrande från sakkunniga institutioner, främst vetenskapsakademien, Svenska naturskyddsföreningen och Samfundet för hembygdsvård. Slutligen anföres speciellt beträffande vetenskapsakademiens uppgift inom naturskyddet bl. a., att akademien skall höras angående avsättande av område till nationalpark, medverka vid utformningen av reglementen för nationalparkerna samt över huvud taget höras i alla större frågor, där det kan antagas vara av vikt, att vetenskapliga synpunkter bli beaktade, varjämte akademien skall liksom hittills bli i stånd att föranstalta om vetenskapliga undersökningar av märkliga naturföreteelser och ta initiativ till skyddsåtgärder.

Enligt dessa principiella riktlinjer skulle av de naturskyddsärenden, med vilka akademien hittills haft att taga befattning, föga annat bortfalla än bevakningen av nationalparkerna och därmed sammanhängande åtgärder. Det synes också rimligt, att sådan fridlysning av naturminne, som ej grundas på dess värde för kännedomen om landets natur utan huvudsakligen på mera estetiska synpunkter, exempelvis fridlysning av enstaka träd, i regel ej behöfve handläggas av akademien. Antalet dylika ärenden är relativt stort, men det av dem föranledda utredningsarbetet i allmänhet föga betydande.

De uppgifter, som komma att behandlas av vetenskapsakademien och för vilkas handhavande medelsbehovet sålunda bör beräknas, synas med ledning av här efter departementschefens citerade principer och i övrigt av lagförslaget att bli i första hand följande:

Frågor rörande nationalparker:

Frågor om avsättande av område till nationalpark. Förslag till reglemente för nationalpark.

Av sistnämnda punkt torde även följa, att akademien kommer att höras över alla ansökningar om dispens från gällande förbud. Ej minst viktig är härvid frågan om tillstånd till insamlingar för uppgivet vetenskapligt ändamål. Riktig handläggning av dylika ärenden kräver nämligen både omfattande vetenskapligt kunnande och personkännedom.

Frågor rörande naturminnen:

Frågor om fridlysning såsom naturminne, ävensom jämkning eller upphävande av sådan fridlysning, samt om föreskrifter rörande vård och förvaltning av naturminne.

Dylika frågor kunna för sitt besvarande kräva ett avsevärt utredningsarbete, inkl. undersökningar på platsen. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, om icke akademiens medverkan kunde inskränkas till sådana fall, där till grund för fridlysningen eller förslaget ligger områdets eller naturföremålets betydelse för kändedomen om landets natur.

Frågor rörande särskilda bestämmelser till skydd för växt- och djurarter:

Samtliga ärenden. Även frågor om ändringar i jaktstadgan torde i talrika fall, ehuru fallande utanför naturskyddslagstiftningen, enligt propositionens allmänna principer böra underställas akademien för hörande.

Övriga frågor:

Medan lagförslagets nytillkomna bestämmelser om naturparker, skydd för landskapsbilden samt skydd mot nedskräpning åtminstone icke i regel torde giva anledning till akademiens hörande, har akademien enligt departementschefens ovan anförda yttrande att uppmärksammat följa naturskyddsfrågor, då det kan antagas vara av vikt, att vetenskapliga synpunkter beaktas. Som exempel på dylika uppgifter — ofta mycket omfattande — må anföras frågor om reglering av vattendrag. Förutom att akademien har att yttra sig över dylika företags inverkan på naturen ur det vetenskapliga intressets synpunkt, har den också att anordna sådana undersökningar, som kunna krävas för att registrera vetenskapligt värdefulla naturföreteelser, innan de förstöras.